

SVENSK VATTENKRAFT IN UNDER MILJÖBALKEN FÖR ATT RÄDDA DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN.

Remiss SOU 2014:3 vattenverksamhetsutredningen.

1(3)

Ålakademin i Åhus.

Mellan år 1945 till 1970 byggdes vattenkraften ut från 25% till 70%. Nu är den utbyggd till 90%. Vattenkraften är förnybar och koldioxidren, men miljöstriderna har tidigare varit hårda från laxfiskena och småbönderna i norra halvan av Sverige. Laxen tog stryk, det visste man. Hur övriga fiskarter reagerade fanns det troligen ingen kunskap om från början.

På 1960-talet kom rapporter om dödlighet för ålen i vattenkraftturbinerna, otroliga 70% per turbin! Tre på varandra följande kraftverk, i en å/älv, tog död på 100% av ålen. Först på 2000-talet började forskare, fiskare och myndigheter reagera trots att problemen varit kända sedan länge. Livscykeln för ål i våra vattendrag och sjöar är 10-20 år. Vattenkraftens totala skador efter den stora utbyggnaden 1945 visade sig därför först runt 1970. Ålfångsterna halverades. På 15-20 år utrotades därmed varje vuxen årgång i en utbyggd å eller älv. Ingen ny ål kunde växa upp pga att glasålen dog på dammvallarna på väg till sina gamla tillväxtplatser.

Medlemmar i Ålakademin i Åhus började redan 2006-07 driva opinion mot hur vattenkraften drevs, vilket gav stort medialt gensvar. Vid två seminarier, arrangerade av Ålakademin, 2010-13 behandlades vattenkraftens problem av svenska, europeiska forskare och kraftbolagen. Mer än hälften av ålfiskena längs Östersjökusten var utslagna, pga. vattenkraftens framfart innan Ålförvaltningsplanen påbörjades 2007. Medan ålfisket ensidigt belades med lagar, stora restriktioner och näringsinskränkningar, kom inga tvingande regler för vattenkraften att underlätta uppströms och nedströms vandring för ål och lax. Kraftbolagen medgavs frivilliga avtal att rädda ål, vilka svårligen kommer att uppfyllas till juni 2015.

Vattenkraftbolagen har pga gamla vattendomar baserade på 1918 års vattenlag, "tillstånd för evigt" att fortsätta med sina dödliga turbiner. Dessa vattendomar har gjort vattenkraftbolagen immuna, d.v.s. de kan inte drabbas av några restriktioner eller lagparagrafer för att rädda vandringsfisken.

Ålakademin har, tillsammans med Vattenfall, Svensk Energi, Energimyndigheten, riksdagsledamöter, Naturskyddsföreningen, WWF, Älvräddarna mfl, deltagit i en rundabordskonferens den 10 april i år i Riksdagshuset om "Vattenkraften och den biologiska mångfalden".

Då frivilliga lösningar av kraftbolagen är marginella, stod det klart att någon form av lagstiftning för att värna uppströms och nedströms passager förbi vattenkraftverken för lax, ål och andra vandringsfiskar måste till.

Anmärkning har också kommit från EU-kommissionen som anser att Sverige vid tillståndsgivningen för vattenkraftverksamhet inte tar tillräcklig hänsyn till miljöaspekterna.

Hur stora är vattenkraftens egentliga skador?

Troligtvis är det ingen som vet. Vi tror oss veta skadornas omfattning på lax och ål. Norra och södra Sveriges viktigaste matfiskar under 1900 talet, bredvid sill och torsk. Till detta kommer skador på sik och harr, samt ytterligare en mängd arter i den biologiska mångfalden, om dessa arter vet vi mindre. Dessa arter har inte yrkesfiskats och statistikbelagts.

Hur mycket flodpärlmusslan minskat sen 1940 vet vi inte. Vi vet ganska lite om vilken betydelse flodpärlmussla m.fl ej befiskade och statistikbelagda arter, har för hela det ekologiska systemet.

En miljard svenska kronor per år, har yrkesfisket på lax och ål tappat från Ost-Sydskustregionen sen 1970. Summa 45 miljarder.

Detta räknat i dagens penningvärde på lax och ålfiske. Detta är råvarupris plus viss förädling, handel och affärsverksamhet. Plus högre priser än dagens, om ej ål och vildlax voro rödmärkta. Övriga eko-ekonomiska värden ej räknade, såsom Sportfiske, Husbehovsfiske etc.

Vi vet dessutom inte, hur stort det kommersiella Sportfisket kunde ha varit ?

Förlorade turismintäkter ovanpå nuvarande intäkter torde vara i halvmiljardklassen årligen.

Räknat boende, vistelse ,restaurang etc.

Summa bortfall yrkesfiske, sportfiske och turism är lika med 68 miljarder sen 1970.

I WWFs nya fiskguide påpekar man följdriktigt, enbart vattenkraften som ett hot mot ålen. Detta påpekande torde ha sin grund i den mycket ambitiösa ålförvaltningsplan som Sverige arbetar efter.

Denna plan har uppfyllts med råge vad gäller minskat fiske och ökad lekflykt till Sargasso.

Den har uppfyllts i allt. Utom vad gäller vattenkraften.

Vattenkraften skall tom hösten 2014 ha minskat dödligheten från 280 ton till 140 ton.

Rapport skall ske juni 2015 till EU.

Kraftbolagen är fortfarande på experimentstadiet.

Havs och Vattenmyndigheten och Fisket har lyckats med att skapa en större lekflykt till Sargasso än vad den reella minskningen av fisket ger. Därför är det fel att enbart peka på nedskärningar.

Ålfisket har minskat från 950 ton år 2006 till 330 ton 2013.

Dessa 620 ton netto blir 1 400 ton ökande lekvandring, fram emot 2018-20.

Detta åstadkommer vi genom förbud att fiska uppväxande ål. Höjt minimått i Östersjön och stoppat fiske på västkusten.

Till detta genomför Havs och Vattenmyndigheten utplantering av ålyngel på Västkusten.

Frivilliga Ålfonden utplanterar på Sydskusten.

Utplanterad ål hittar och vandrar lika bra som naturlig ål. Detta har visats, år 2012 av Håkan

Westerberg, SLU, tillsammans med Europeiska forskare. Detta förutsatt att ålen ej är utplanterad i svårbelägna sjöar.

Vad kostar miljöcertifieringen av vattenkraften ?

Vi räknar omvänt istället. Vattenkraften kostar yrkesfiske, sportfiske och turismen 1,5 miljarder årligen. Hur mycket investeringar plus minskad kraft betalar detta?

10 miljarder i fiskvägar och omlöp blir 222 miljoner årligen i 45 år.

2 procent bortfall kraftproduktion kostar 1,2 miljarder årligen.

Bortfall i produktion är svår att sia om. De flesta kraftverk är 40 år och äldre. När de renoveras kommer produktionen att öka 30-40%. (Helgeån, Mörrum) Kanske kommer ett miljöcertifieringsprojekt att tom öka produktionen på många stationer. Detta minimerar totala produktionsbortfallet.

Vi i Ålakademin hoppas att vi kunnat bidra med argument inför Vattenverksamhetsutredningen. Den Svenska och Europeiska vattenkraften är med sin nuvarande utformning det stora hotet mot ål, lax och den biologiska mångfalden

Vi ser framtiden an med en miljöanpassad vattenkraft och ett fortsatt reglerat fiske efter ål och lax.

Claes Bergkvist ordf. i Ålakademin i Åhus.
claes@bergkvist.org

Hans Olofsson ledam Ålakademin
tvillingaboden@telia.com